

Agresīvas runas psiholingvistiskie aspekti

Ilva Skulte

Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas studiju katedra, Latvija

Ievads. Kopš 2011. gada, kad darba grupa Rīgas Stradiņa universitātes Komunikācijas fakultātes Komunikācijas studiju katedrā sāka darbu pie t. s. "Agresivitātes indeksa" projekta – datorizētas interneta komentāru valodas analīzes, lai monitorētu agresivitātes līmeni interneta komentāros, – šī referāta autore pievērsusies metaforu pētīšanai komentāru tekstos. Līdzās empīriskā pētījuma rezultātiem, kas tika prezentēti Rīgas Stradiņa universitātes Zinātniskajā konferencē 2012. gadā un Baltijas Studiju konferencē Tallinas Universitātē 2013. gadā, radusies nepieciešamība tālāk izstrādāt darba teorētisko bāzi, detalizētāk pievērsties psiholingvistikas un neirolingvistikas pētījumiem un pamatnostādņēm Latvijā salīdzinoši maz pētītajā agresīvās runas kontekstā. Tādēļ šajā referātā plānoju pievērsties Krievijā un ASV veikto pētījumu un dominējošo teorētisko virzienu analīzei, apkopojot galvenās atziņas pārskatā par agresīvas runas psiholingvistiskajiem aspektiem.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Referāta mērķis ir apkopojot un, analizējot zinātnisko rakstu un grāmatu materiālu, sniegt pārskatu par galvenajiem pētījumu un teorētisko skatījumu virzieniem agresīvas runas psiholingvistiskajā skaidrojumā.

Rezultāti. Lai arī pēdējo gadu laikā, it īpaši sakarā ar interneta komunikācijas attīstību, salīdzinoši daudz zinātnieku pievērsušies emocionālam un agresīvam runas lietojumam publiskajā komunikācijā, tas galvenokārt skatīts saistībā ar tiesiskajiem aspektiem runas brīvības kontekstā. Tomēr jau 20. gadsimta beigās vairāki pētnieki no dažādām disciplīnām pievērsušies agresīvas runas neirolingvistiskajiem, psiholoģiskajiem, psiholingvistiskajiem, kā arī sociolingvistiskajiem aspektiem. Piemēram, amerikāņu antropologs Marks Švarcs pētījis agresīvu runu sociālā statusa un kultūras kontekstā, bet Timotijs Džejs savā grāmatā "Kādēļ mēs lādamies" mēģinājis radīt neuro-psiho-socioloģisku agresīvas runas teoriju (*Why We Curse: a Neuro-Psycho-Social Theory of Speech. – Amsterdam, Philadelphia: J. Benjamins Publ., 2000*). Līdzās šiem pētījumiem agresīvās runas izpētei pievērsušies vairāki krievu psiholingvistikā pazīstami pētnieki, piemēram, K. Sedovs, V. Želvis (piemēram, publikācijā *Социальная психоллингвистика. – ред. Седов К. – Москва: Лабиринт, 2007*). Aprakstot invektīvus (apvainojošus, agresīvi lietotus izteikumus), izveidota agresīvu runas veidu klasifikācija un aprakstīta agresīvās runas vieta citu emocionālo darbību un citu agresijas formu kontekstā.

Secinājumi. Agresīva runa, kas, pateicoties interneta attīstībai, arvien biežāk nonāk publiskā telpā tieši rakstveidā (kas līdzās citām īpatnībām ietver izteiktā invektīva saglabāšanos arī pēc tiešā komunikācijas akta beigām), ir cilvēka neiropsiholoģisko īpatnību reprezentācija – emociju izpausme, kas skatāma līdzās citām agresijas – emociju izpauduma formām. Tā kā šādām izpausmēm nereti (visbiežāk) ir sociāls raksturs, dažādās kultūrās agresīvai runai ir sava īpatna noteikta vieta, kas ietekmē / saistās ar runātāja sociālo statusu. Tomēr, tā kā agresija šajā gadījumā izpaužas verbāli, pētot vārdu lietojumu un runātāja emocijas, jāpievēršas arī leksikostilistiskajiem un vārddarināšanas procesiem, kas katrā valodā ir atšķirīgi.